

běhlá. Listy vstřícné (horní často střídavé), řapíkaté, čepel v obrysu kopinatá, peřenosečná, 2–9 cm dl., 1,5–3,0 cm šir., úkrojky čárkovitě kopinaté, pilovité. Úbory jednotlivé, 4–6 cm v průměru; stopky úborů jen mírně rozšířené; zákrov úzce zvonkovitý, oblý, asi 1,5 cm dl., z 5 srostlých zákrovních listenů. Okrajové jazykovité květy s ligulou klínovitou, na vrcholu mělce vykrojenou, asi 1,5–2,0 cm dl., žlutou nebo hnědožlutou, květy terče žluté. Nažky v obrysu úzce klínovité, asi 8 mm dl., krátce pýřité, chmýr z několika krátkých a několika delších šupinek. VII–X. Tf.

$2n = 48$ (extra fines)

Tagetes patula je původní v Mexiku. Pěstují se polovysoké a nízké (od 10 cm výšky) kultivary s plnými úbory, „karafiátkové“, „chryzantémové“, a také nízké kultivary s jednoduchými úbory (až 200 úborů na rostlině). Kultivary jsou jednobarevné v odstínech žlutých, oranžových, červenohnědých, nebo dvoubarevné s odlišným lemem nebo skvrnou na bázi ligul. Velmi často se pěstují v parcích na záhonech, na obrubách záhonů, dobře se uplatňují v okenních truhlících, na balkónech a terasách. Snášeji přesazení v plném květu, jsou odolné vůči suchému i deštivému počasí. Zřídka přechodně zplaňuje, např. na Kokořínsku mezi Liběchovem a Želízou na rumišti, v Senohrabech na nádraží, u Říčan.

3. *Tagetes tenuifolia* CAV. – aksamitník tenkolistý

Tagetes tenuifolia CAVANILLES Icon. 2:54, 1793. – Syn.: *Tagetes signata* BARTL. Ind. Sem. Hort. Götting. 7, 1837.

Jednoleté byliny 25–60 cm vys., hustě trsnaté. Lodyhy tenké, větvené. Listy vstřícné, řapíkaté, jemné, světle zelené, s čepelí v obrysu kopinatou až vejčitě kopinatou, peřenosečnou, 1,5–5,0 cm dl., 0,7–2,0 cm šir., listové úkrojky čárkovité, zastřižovaně pilovité, zuby zčásti osinaté. Úbory drobné, do 2,5 cm v průměru, velmi četné, uspořádané v chocholících; zákrov podlouhle vejčitý, šhranný, 10–12 mm dl., z 5 srostlých zákrovních listenů. Okrajové jazykovité květy obvykle v počtu 5, s ligulou okrouhle obvejčitou, asi 1 cm dl., na vrcholu utátou, mělce vykrojenou a zubatou, zlatožlutou až oranžovou, na bázi s purpurovou až červenohnědou skvrnou; květy terče žluté. Nažky v obrysu úzce klínovité, do 5 mm dl., řídce pýřité, na vrcholu s několika nestejnými šupinkami. VII–X. Tf.

$2n = 24$ (extra fines)

Z planého mexického aksamitníku tenkolistého bylo vyšlechtěno jen několik nízkých kul-

tivarů (20–30 cm vys.) ve žlutých a oranžových barvách. Je nejvhodnější do parkové kobercové výsadby, ale dobře roste i v květináčích, okenních truhlících a na balkónech. Zplanění nebylo zjištěno.

Poznámka 1: Druhy rodu *Gaillardia* FOUG., kokarda, se pěstují jako letničky i trvalky hlavně v zahradách. Jsou velmi vhodné k řezu. Z jednoletých je nejznámější kokarda sličná, *Gaillardia pulchella* FOUG. [TAB. 47/1]; jsou to 20–50 cm vys. byliny s lodyhami od báze větvenými, drsně chlupatými a listy střídavými, přisedlými, kopinatými až peřenolaločnými, celokrajnými, žláznatě tečkovanými, šedozelenými. Koncové dl. stopkaté úbory mají zákrov miskovitý, 3řadý, zákrovní listeny na bázi kožovité, za plodu často naspět ohnuté, zelené; lůžko úboru vypouklé se štětinovitými plevkami. Okrajové jalové jazykovité květy mají ligulu v dol. 1/2 červenofialovou, v hor. 1/2 žlutou a hluboce 3klanou; květy terče jsou trubkovité, oboupohlavné, sytě žluté, později tmavě fialovohnědé. Kuželovité plstnaté nažky nesou chmýr z 5–10 blanitých, dl. osinkatých šupinek. VII–VIII. Tf. *Gaillardia pulchella* pochází ze Severní Ameriky, v kultuře je od konce 18. stol. V současnosti se pěstují kultivary s jednoduchými úbory i s úbory kulovitými, až 6 cm v průměru, složenými pouze z trubkovitých květů, jednobarevné (měděně červené), dvoubarevné (žlutobílé, červenožluté). Zplaňuje jen ojediněle a přechodně, např. v 60. letech 20. stol. na Kunětické hoře u Pardubic. Jako trvalky se často pěstují hybridy souhrnně označované jako *Gaillardia × grandiflora* hort. (hlavní podíl *G. aristata* PURSH) [Tab. 47/2] – rostliny jsou 20–80 cm vys., drsně chlupaté, dol. listy peřenoklané, hor. listy podlouhle kopinaté, úbory až 8 cm v průměru, ve žlutých, oranžových a červených barvách. Zplanění bylo zjištěno v Mikulově.

Poznámka 2: K nejvýznamnějším okrasným trvalkám v zahradách i parcích patří vyšlechtěné hybridy zápleváku podzimního, *Helenium autumnale* L. Jedná se o vytrvalé byliny 50–150 cm vys., olýsalé nebo pýřité chlupaté, s lodyhou hustě olistěnou, od hor. 1/2 rozvětvenou. Listy jsou střídavé, přisedlé, dolní obvejčité, lodyžní sbíhavé (lodyha úzce křídlatá), eliptické, podlouhlé až kopinaté, 4–15 cm dl., 1–4 cm šir., celokrajné nebo oddáleně zubaté. Četné úbory (3–5 cm v průměru) skládají chocholik; zákrov je miskovitý, 2–3řadý, zákrovní listeny šídlovité, světle zelené, lůžko úboru vypouklé, bez plevek. Okrajové jazykovité samičí květy mají ligulu šir. klínovitou, žlutou, na vrcholu s 3 tupými zuby, oddělenými mělkými zářezy, během kvetení se sklánějí dolů; terč je polokulovitý, později kulovitý, květy terče trubkovité, oboupohlavné, velmi četné, drobné, žluté. Nažky jsou obráceně kuželovité, rýhované, nezřetelně hranaté s chmýrem z krátkých, osinatých šupinek. VIII–IX. Hkf. Záplevák podzimní, pocházející ze Severní Ameriky, byl výchozím druhem pro mnohonásobná křížení (především s druhem *H. nudiflorum* NUTT.). Početné kultivary se souhrnně označují jako *H. hybridum* hort. [Tab. 48/2]. Liší se poněkud habitem, výškou a dobou kvetení (např. rané kultivary jsou více větvené, často již od dol. 1/3 lodyhy, jsou vysoké do 100 cm a začínají kvést až o měsíc dříve). Jsou nápadně širokými, ploše rozloženými ligulami jazykovitých květů ve žlutých, žlutočervených až rudohnědých odstínech, čistých nebo žihavých; terč je někdy tmavě červenohnědý. Často se pěstují, jsou vhodné i k řezu. Zplaňování nebylo zjištěno. Druhově roz-

Tab. 47: 1 *Gaillardia pulchella*. – 2 *G. ×grandiflora*, 2a – přizemní listy, 2b – dolní list. – 3 *Tagetes patula*. – 4 *Schkuhria pinnata*. – 5 *Arnica montana*.

310 *Arnica*

[TAB. 47] 311